

Javno preduzeće »Šume Tuzlanskog Kantona«
dioničko društvo Kladanj

Ulica Fadila Kurtagića br. 1, 75280 KLADANJ

Tel, centrala: 035 621 212, fax: 035 621 075

e-mail: jpsumetk@bih.net.ba

Šume visoke zaštitne vrijednosti (HCVF) na ŠPP “VLASENIČKO”

... sa nama u suživot sa prirodom !

Uvod

U Bosni i Hercegovini je u toku implementacija razvijanja državnih standarda za održivo gospodarenje šumama i certifikacija šuma kao komponenta Projekta razvoja i konzervacije šuma (FDC), JP „Šume TK“, DD Kladanj je odlučilo da izvrši nezavisno testiranje na principe i standarde *Forest Stewardship Council (FSC)* međunarodne mreže koja promoviše odgovorno gazdovanje šumskim resursima širom svijeta .

Državna radna grupa je odobrila Finalni nacrt nacionalnih standarda za održivo upravljanje šumama i certifikaciju šuma po FSC modelu certifikacije i iste uputila vijeću FSC na odobravanje Državnih standarda .

Prema standardima FSC testirana su tri šumsko-gospodarska područja u BiH za koje su dobiveni certifikati od strane vijeća FSC .

Cilj Projekta certifikacije šuma sa kojima gospodari preduzeće je:

- potvrditi stogodišnju tradiciju u održivom gospodarenju sa šumama,
- približiti šumu kao ekosistem široj populaciji stanovništva s obzirom na veće socio – ekološke zahtjeve,
- **izdvojiti i zaštititi površine šume pomoću „Alata za šume visoke zaštitne vrijednosti (HCVF),**
- zadovoljiti zahtjeve kupaca šumskih drvnih sortimenata za certificiranim drvetom.

Šume visoke zaštitne vrijednosti (ŠVZV) - (High Conservation Value Forests- HCVF)

Sve šume sadrže okolinske i socijalne vrijednosti. Te vrijednosti mogu biti globalno, regionalno ili lokalno važne, ali kada se neka od tih vrijednosti smatra izuzetno važnom šuma se može definisati kao šuma visoke zaštitne vrijednosti (ŠVZV). To podrazumjeva da se u ovim šumskim područjima treba vršiti prikladno gazdovanje kako bi se sačuvale i unaprijedile postojeće vrijednosti. Šuma visoke zaštitne vrijednosti može biti mali dio velikog šumskog područja (na primjer: izvorište pitke vode za neko selo, tresetište, močvara, ili mala površina nekog drugog rijetkog ekosistema). U drugim slučajevima to može biti veliko šumsko područje (na primjer: šume koje sadrže nekoliko ugroženih vrsta koje se rasprostiru na velikoj površini ili područje izražene pejzažne raznolikosti). Bilo koji tip šume, visoka ili niska, prirodna ili vještački zasad, može potencijalno biti šuma visoke zaštitne vrijednosti, jer se njihov izbor oslanja na prisustvo jedne ili više izabranih vrijednosti (na primjer,

plantaže introdukovanih četinaru podignute radi snabdjevanja drvnom industrijom celuloze mogu postati šume visoke zaštitne vrijednosti, ako njihove rekreativne ili druge sociološke vrijednosti postanu primarne). Slično je i sa šumskim kulturama ili niskim degradiranim šumama koje čuvaju tlo od spiranja i erozije.

Koncept šuma visoke zaštitne vrijednosti (ŠVZV) prvobitno je razvio Forest Stewardship Council (FSC) za potrebe certifikacije (štampan je prvi put 1999. godine) i bio je dio programa realizacije međunarodnih konvencija o zaštiti šuma. U načelu 9. FSC certifikacije⁴ preduzeća šumarstva trebaju identifikovati svaku visoku zaštitnu vrijednost (VZV) koja se nalazi unutar njihovog područja, gazdovati njima u cilju očuvanja ili unapređenja tih vrijednosti, konsultovati sve zainteresirane strane, te kontrolisati uspješnost ovog načina gazdovanja.

Prema FSC definiciji visoko zaštitne vrijednosti obuhvataju i izuzetne ekološke attribute i ekosistemske proizvode i socijalne funkcije. Identifikovanje šumskih područja koja sadrže ove specifične vrijednosti je prvi korak u razvoju ovog koncepta, a suštinu čini prepoznavanje visokih zaštitnih vrijednosti, njihova zaštita i monitoring. Menutim, ovo ne znači da se svaka šuma koja sadrži neku specifičnu visoku zaštitnu vrijednost mora izdvojiti i tako tretirati. Na primjer, neka specifična zaštitna vrijednost šume može se izostaviti ukoliko je ona značajno prisutna u susjednim područjima (preduzećima šumarstva). Ipak, i u ovim slučajevima se preporučuje da se sve specifične vrijednosti nekog područja obilježe i unesu u planove gazdovanja sa uputstvima o njihovoj zaštiti.

TIPOVI ŠUMA VISOKE ZAŠTITNE VRIJEDNOSTI PREMA FSC

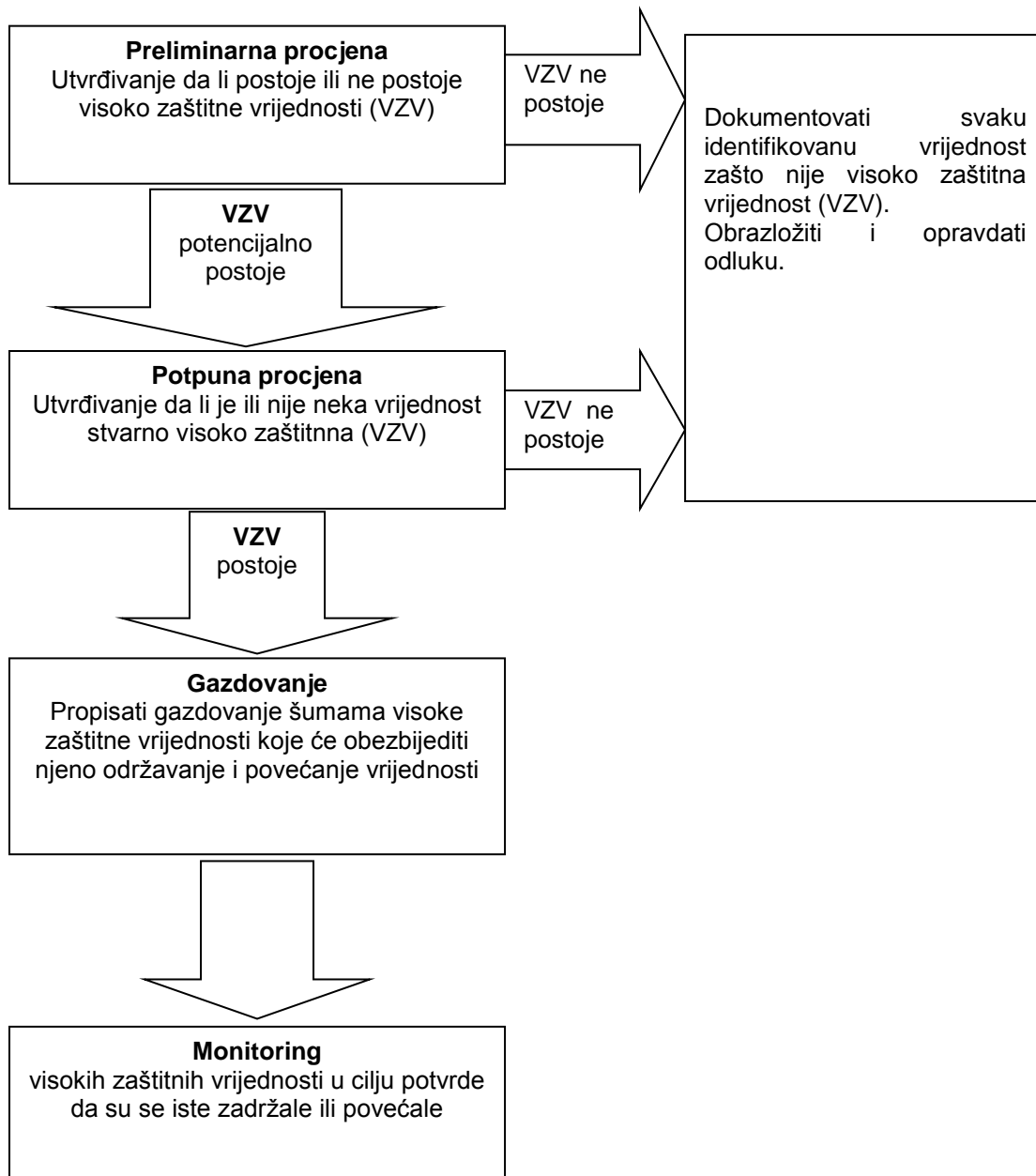
Forest Stewardship Council (FSC) je definisao slijedećih šest kategorija visoke zaštitne vrijednosti:

HCV – 1: područja koja na globalnom, regionalnom ili državnom nivou sadrže važne koncentracije biodiverziteta   HCV – 2: velike šumske površine nivoa krajolika značajne na globalnom, regionalnom i državnom nivou   HCV – 3: područja koja sadrže ekosisteme koji su rijetki, u opasnosti ili ugroženi   HCV – 4: područja koja pružaju osnovne prirodne koristi u kritičnim situacijama   HCV – 5: područja neophodna za zadovoljavanje osnovnih potreba lokalnih zajednica   HCV – 6: područja značajna za tradicionalni kulturni identitet lokalnih zajednica

Metodika izdvajanja šuma visoke zaštitne vrijednosti (ŠVZV)

Za izdvajanje šuma visoke zaštitne vrijednosti korištena je metodika koje je prikazana na šemi br 1.

Šema 1. Postupak za identificiranje i gazdovanje šumama visoke zaštitne vrijednosti

Tipovi šuma visoke zaštitne vrijednosti na području G.J.“Donja Drinjača“ ŠPP „Vlaseničko“

VZV-1 : Šumska područja koja sadrže globalno, regionalno ili državno važne Kocentracije biodiverziteta

Osnov za ovaj sadržaj nije samo u principima FSC-a nego i u međunarodnim konvencijama u vezi sa biodiverzitetom. Konvencija o biološkoj raznolikosti (Convention of Biological Diversity) zagovara održivo gazdovanje šumama, što je u nas opšte prihvaćen princip u sistemu potrajnosti prinosa. U pogledu gazdovanja šumama i zaštite biodiverziteta naročito su značajne rezolucije ministarskih konferencija o zaštiti šuma u Evropi: Strasbourg (1990), Helsinki (1993), Lisabon (1998), Beč (2003).

Za razumjevanje suštine VZV-1 i potrebe identifikovanja takvih šuma, ovdje se navodi šest pan-evropskih kriterija potrajnog gazdovanja šumama, utvrđenih Lisabonskom rezolucijom L1, Anex 1 (1998):

- Održavanje i prikladno povećavanje šumskih resursa i njihove prilagodbe global-
nom kruženju ugljenika;
- Održavanje zdravstvenog stanja i vitaliteta šumskih ekosistema;
- Održavanje i povećavanje produkcionih funkcija šuma (drveta i drugih, specijalnih proizvoda);
- Održavanje, zaštita i prikladno povećavanje biološkog diverziteta u šumskim ekosistemima;
- Održavanje i prikladno povećavanje zaštitnih funkcija u gazdovanju šumama (naročito zemljišta i vode); i
- Održavanje drugih socio-ekonomskih funkcija i uslova.

Ugrožene vrste i vrste u opasnosti (VZV- 1b)

DIVOKOZA (Rupicapra rupicapra balkanica)

A. Obrazloženje

Jedan od najvažnijih aspekata vrijednosti biodiverziteta je prisustvo ugroženih vrsta i vrsta u opasnosti. Šume koje sadrže koncentraciju ugroženih vrsta ili vrsta u opasnosti su definitivno mnogo važnije za održavanje biodiverziteta nego one koje ne sadrže tek nekoliko takvih koncentracija, jer ovim vrstama potencijalno prijeti gubitak staništa i njihov nestanak uticajem raznih štetnih agenasa (neprimjerene aktivnosti čovjeka, lova, bolesti itd.).

Balkanska divokoza(Rupicapra rupicapra balcanica)u biologiji pripada porodici Ko-
ze (Caprinae) iz reda Divokoza (Rupicapra) ima tijelo snažne, kvadratične figure sa jakim udovima prilagođenim za kretanje po krševitim terenima.Ima izuzetno mišićav vrat, sa lijepo oblikovanom glavom, kratkim repom i kukastim rogovima kod mužjaka i ženke.Dlaka je tokom ljeta,crvenkasto-žučkasta, a tokom zime tamno smeđa ili sivkasta sa uočljivom tamnom prugom na hrbatu.Mušjaci imaju jače povijene rogove, primijetan čuperak na spolovilu i tamniju skoro crnu boju dlake u zimskom periodu.Glava i podbradak su

sivkastobijeli sa crnim prugama od očiju do njuške sa obje strane lica.

Zdravi primjerci su 70-80 cm visoki, 90-130 cm dugački, težine 15-45 kg. Ženke su u prosjeku 10-15% manje i lakše.

Živi u manjim grupama od 5-50 jedinki, dok odrasli mužjaci žive usamljeno osim u vrijeme

parenja. Za vrijeme zime, zbog hrane, spuštaju se u niže predjele obrasle šumom i na sunčane

ekspozicije, ali uvijek u blizini krševitih teško pristupačnih predjela za prirodne neprijatelje.

Pari se od novembra do sredine decembra i nosi mlade 24-26 sedmica, rađa jedno, a rjeđe

dvoje mladih. Rađa kasno u proljeće, maj i juni.

Staništa u Bosni i Hercegovini se nalaze na Čvrsnici, Prenju, Veležu, Bjelašnici, Treskavici,

Zelengori, te Sušici i Kamenici (u kanjonu Drine) odakle se najvjerovatnije prirodnom migracijom naselila na planinu **Sokolina** gdje se i danas održala u manjem broju.

Kod nas, kao i u svijetu, svrstana je u kategoriju ugroženih vrsta a po mišljenju mnogobrojnih lovačkih stručnjaka zbog antropogenog uticaja. Upotrebom savremenog oružja i drugih pomagala, nemilosrdnim odstrijelom u krivolovu ovaj prostor doveden je u stanje skorog istrebljenja, ali i iz drugih razloga kao što su bolesti koje napadaju divokožu (šugavost, zarazno sljepilo i zarazna bradavičavost).

U realizaciji aktivnosti na provođenju „ Pripremne aktivnosti za certificiranje gospodarenja šumskim resursima na području ŠGP „ Vlaseničko „ GJ „ Donja Drinjača „ , stručni kadar preduzeća se opredjelilo da izdvoji i zaštiti područje sa divokožom sa kojim gospodari a to je dio područja planine Sokoline .

Ukupna izdvojena površina je 128,00 ha i pripada odjelima: „63“, „64“ i „66“. Izdvojena površina pripada gazdinskim klasama 6100 i 4100.

Navedena površina šuma i šumskog zemljišta na kojoj egzistira divokoža bit će izdvojena i zaštićena korištenjem vodiča „ Alat za šume visoke zaštitne vrijednosti „ (High Conservation Value Forests) .

Prema aktuelnoj međunarodnoj i našoj legislativi divokoža je svrstana u „ **ugrožene vrste** „.

4.1. Zakonski status vrste

Međunarodni propisi	Status
Bernska konvencija	Aneks III
Direktiva o zaštiti staništa	Aneks II, Aneks IV
CITES	Aneks II
Domaći propisi	Status
Zakon o lovstvu FBiH	Lovostajem zaštićena vrsta

4.2. Biologija

Sistematizacija:

Razred: Sisari (*Mammalia*)

Red: Parnoprstaši (*Artiodactyla*)

Podred: Preživari (*Ruminantia*)

Porodica: Šupljorošci (*Bovidae*)

Potporodica: Koze (*Caprinae*)

Rod: Divokoža (*Rupicapra*)

Vrsta: Balkanska divokoža (*Rupicapra rupicapra balcanica*)

Izgled: Tijelo snažne, kvadratične figure sa jakim udovima prilagođenim za kretanje po planinskim, krševitim terenima, mišićavim vratom i lijepo oblikovanom glavom, kratkim repom i kukastim rogovima kod oba pola. Dlaka tokom ljeta crvenkasto-žućkasta sa uočljivom tamnom prugom na hrbatu. Zimi tamnosmeđa ili sivkasta. Glava i podbradak sivkastobijeli sa crnim prugama od očiju do njuške sa obje strane lica. Mužjaci imaju jače povijene rogove, primjetan čuperak dlaka na spolovilu i tamniju, skoro crnu boju dlake u zimskom periodu, te uočljive duge dlake na hrbatu i krstima. U vrijeme parenja, nabubre im posebne žlijezde iza ušiju-zaušnjaci, iz kojih se luči oštar miris.

Dimenzije: Visina: 70-80 cm; Dužina 90-130 cm (rep 7- 8cm); Težina 14-50 kg. Ženke su u prosjeku za 10% manje i lakše.

Slika4: Divokoze; Foto: Kunovac 2012;

Način života: U manjim grupama ili krdima 5-50 jedinki, odrasli mužjaci žive usamljeno, osim u vrijeme parenja. Za vrijeme zime migriraju u niža područja, obrasla šumom ili prelaze na toplije ekspozicije, ali i tada ostaju u neposrednoj blizini stjenovitih predjela. Glavni predatori: Orao, ris, vuk.

Razmnožavanje: Parenje: Novembar do sredine Decembra; Bremečnost: 24-26 sedmica; Broj mladih: jedno, rijetko dva; Vrijeme rađanja: Kasno proljeće, Maj-Juni; Sišu: do 6 mjeseci; Polna zrelost: ženke 2,5 godine, mužjaci 3,5-4 godine; Dužina života: 14-22 godine;

Ishrana: razne vrste trava, lišće, pupoljci, izbojci. Potrebe za vodom podmiruje uglavnom preko rose na biljkama, eventualno na izvorima, potocima i dr.

4.3 Staništa

Prisustvo divokoza u ovom području danas, rezultat je nastojanja da se divokoze vrate u nekadašnja staništa u Bosni i Hercegovini, pa je tako 1965. godine iz Posebnog lovišta Prenj isporučeno 6 grla divokoza na lokalitet Sokoline.

Područje pripada istočno bosanskoj visoravni, a obuhvata planinske krajeve uglavnom iznad 1.000 metara nadmorske visine. Odabrani lokalitet naseljavanja nalazi se na jugoistočnom dijelu planine Sokolina, koje je sa sjeverne strane omeđeno rijekom Drinjačom a sa južne grebenom kanjona rijeke Gučine. Viša područja su izgrađena od krečnjaka a u nižim preovladavaju verfenski sedimenti. Najzastupljeniji tip zemljišta je distrični kambisol, sa vrlo dobrim svojstvima sa aspekta proizvodnosti. Vrlo izražen reljef, strmih padina, uskih dolina i grebena. Klima u području je planinska, ali se od maja do novembra osjećaju utjecaji kontinentalne klime. Hidrografija u području je veoma povoljna (sa dosta vrela i tekućica). U vegetacionom periodu padne oko 52% ukupnih godišnjih padavina. Područje je najvećim dijelom obraslo šumama bukve i jele sa smrčom, ali su kanjoni i litičaste padine obrasli reliktnim sastojinama crnog bora, crnog graba, bijelog graba i termofilnim šumama bukve. Nešto manje su zastupljene livade i progale. Opisana staništa divokoza nalaze se u GJ Srednja Drinjača.

B. Definicija , prag , identifikacija i gazdovanje

Definicija

Sastojine gazdinske klase 6100 – neproduktivne površine u šumarskom pogledu predstavljaju stanište – osnovnu jezgru za obitavanje divokoze (VZV) i gazdinske klase 4100- izdanačke šume bukve.

Prag

Ukupna izdvojena površina šuma i šumskog zemljišta koju divokoza (VZV) zauzima na lokalitetu planine Sokoline a sa kojom Preduzeće gospodari u GJ „ Donja Drinjača „ iznosi 128,00 hektara i nadovezuje se na dio šuma i šumskog zemljišta VZV koje su izdvojene u G.J.“Srednja Drinjača“ i spada u kategoriju II bonitetnog razreda s obzirom na stanišne zahtjeve Divokoze (VZV) .

Identifikacija

- **Konvencija o biološkoj raznolikosti (“Sl. glasnik BiH”, broj: 13/02);**

Osnovni ciljevi ove Konvencije, su očuvanje biološke raznolikosti, održivo korištenje njenih komponenti te pravedna raspodjela dobrobiti koje proizlaze iz korištenja genetskih izvora, na način koji uključuje prikladni pristup genetskim izvorima kao i prijenos odgovarajućih tehnologija, uzevši u obzir sva prava nad tim izvorima i tehnologijama, kao i način koji uključuje odgovarajuće finansiranje.

Konvencija obavezuje na očuvanje i unapređivanje postojećeg biodiverziteta u zemljama potpisnicama, te njegovo održivo korištenje na dobrobit svih (Član 2.). Konvencija precizira, da svaka zemlja ima suvereno pravo na korištenje vlastitih prirodnih resursa, uz osiguranje da te aktivnosti neće ugroziti raznolikost u drugim zemljama i područjima koja su van nadležnosti pojedinih zemalja (Član 3). Konvencija obavezuje potpisnice na saradnju u graničnim područjima, te očuvanje i održivo korištenje biodiverziteta (Član 5.) u Članu 6, potpisnice se obavezuju na izradu planova i strategija za očuvanje i održivo korištenje biodiverziteta na državnom nivou. Potpisnice su obavezne da identifikuju odgovarajuća staništa sa velikim diverzitetom, odnosno velikim brojem rijetkih, vrijednih ili ugroženih vrsta, te od visoke ekonomske, kulturne i naučne vrijednosti, precizirane u Dodatku I i II, ove

konvencije.

S obzirom da su veliki tetrijeb, medvjed i buljina indikatori očuvanosti šumskih ekosistema, njihova staništa neosporno pripadaju u kategorije precizirane u Dodacima I i II. Kao i odgovarajuća staništa divokoze i vuka.

- **Bernska konvencija o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa - Bern 1979, („Sl. glasnik BiH“, broj: 8/08)**

Usvojena u Bernu 1979. godine, obavezuje na uvažavanje i primjenu predviđenih mjera za zaštitu vrsta divlje flore i faune i njihovih staništa navedenim u Dodacima Konvencije: posebno u dodatku II - u kojem su pobrojane **strogo zaštićene** životinjske vrste koje je zabranjeno iskorišćavati, uznemiravati ili ugrožavati njihova staništa, među kojima i veliki tetrijeb, medvjed, vuk i Balkanska divokoza.

Prema odredbama Dodatka II Bernske konvencije, staništa velikog tetrijeba i medvjeda, nalaze se u ovoj kategoriji i svakako dolaze u obzir za izdvajanje kao šume visoke zaštitne vrijednosti.

- **Zakon o Lovstvu FBiH**

U članu 16., označava ženku velikog tetrijeba kao trajno zaštićenu divljač, a u članu 17. mužjaka kao lovostajem zaštićenu divljač, te naknadno u Pravilniku o vremenu lova lovostajem zaštićene divljači navodi da je vrijeme lovljenja mužjaka velikog tetrijeba od 15.03. do 31.05. tekuće godine.

Veliki tetrijeb je vrsta sa veoma slabom reproduktivnom sposobnošću, a od najvećeg značaja je očuvanje odgovarajućih staništa za gniježđenje, inkubaciju i odgoj mladih do njihove samostalnosti. S obzirom da su ženke velikog tetrijeba veoma osjetljive na uticaj predatora i uznemiravanje, te da direktno zavise od pogodnih mjesta za gniježđenje i odgoj mladunaca koja se u pravilu nalaze unutar šire teritorije oko pjevališta

U Članu 17. označava medvjeda kao lovostajem zaštićenu divljač, unutar uzgojnih područja, a područje ŠGP Konjuh pripada Trećem Uzgojnom području za medvjeda Konjuh – Gostović.

Već smo napomenuli da je limitirajući faktor za opstanak medvjeda dovoljan broj odgovarajućih mjesta za zimsku hibernaciju odnosno brloženje. Ovo je posebno značajno za reprodukciju, jer ženke mlade na svijet donose upravo u brlogu, u nepovoljno doba godine (kraj januara-februar).

U članu 16., označava buljinu kao trajno zaštićenu vrstu divljači, koja se ne smije na bilo koji način uznemiravati ili ugrožavati.

U članu 17., označava divokoza kao lovostajem zaštićenu divljač, te naknadno u Pravilniku o vremenu lova lovostajem zaštićene divljači navodi da je vrijeme lovljenja divokoze od 01. septembra do 31. januara.

U članu 17., označava vuka kao lovostajem zaštićenu divljač, te naknadno u Pravilniku o vremenu lova lovostajem zaštićene divljači navodi da je vrijeme lovljenja vuka za mužjaka od 01. januara do 31. decembra, a za ženku i mlade od 01. jula do 28. februara.

Kada se radi o ovakvim vrstama, neophodan je kvalitetan i stručan nadzor nad staništima i populacijom velikog tetrijeba, medvjeda, buljine, divokoze i vuka u području, odnosno organizacija profesionalne lovočuvarske službe uz edukaciju kako zaposlenih kadrova u šumarstvu i lovstvu, lovaca i lokalnog stanovništva o značaju ovih vrsta i negativnim uticajima na njih;

Za realizaciju navedenog, neophodna je odgovarajuća podrška institucija sistema, a nedavno je i realizovana kroz ponovno osnivanje Posebnog lovišta Konjuh, a i dalje preko izdvajanja dijela područja kao šuma visoke zaštitne vrijednosti;

Gazdovanje

S obzirom na biološke zahtjeve divokoze u pogledu prehrambene osnove , biotopa , razmnožavanja i mira na prostoru koji ona naseljava formirat će se dvije zaštitne zone na cijeloj lovno-produktivnoj površini . Za svaku zaštitnu zonu propisuje se poseban sistem gospodarenja sa šumom i to :

- U prvu zaštitnu zonu spada šuma i šumsko zemljište koje pripada gazdinskoj klasi 6100 i 6200 . S obzirom na vegetaciju , orografske , hidrografske i edafske karakteristike ovog lokaliteta ovdje se ne planiraju nikakvi radovi na uzgoju i iskorištavanju šuma .Ova zona će biti planirana s obzirom na životne uslove za divokoza zona za razvoj i razmnožavanje .

- U drugu zaštitnu zonu spada šuma i šumsko zemljište koje pripadaju gazdinskoj klasi 4102. S obzirom na životne zahtjeve divokoze i vegetacijske karakteristike sa sastojnama iz ove zone gospodarit će se stabilimičnim načinom gospodarenja .

Planirane sječe izvoditi samo poslije završene reprodukcije (jarenje) i to u mjesecima : juli , avgust , septembar i oktobar .

Radovi na iskorištavanju šuma neće se izvoditi za vrijeme reprodukcije (jarenja) i to u maju i junu .

Brojno stanje divokoze prema podacima dobijenih iz Lovno- gospodarske osnove UGLD „Sokolina“-Kladanj je 16 jedinki a gospodarski kapacitet za ovu vrstu divljači iznosi 25 jedinki. Prebrojavanjem divokoze u februaru 2012 godine od strane članova UGLD „Sokolina“-Kladanj, ustanovljeno je da je brojno stanje divokoze 39 jedinki koje naseljavaju prostor i G.J.“Donja Drinjača“ i G.J. „Srednja Drinjača“

Navedene propisane mjere u pogledu gospodarenja sa šumom su u cilju očuvanja i unapređenja vrste u pogledu brojnog stanja , kvaliteta jedinki , zdravstvenog stanja i trofeja .

Propisane mjere gospodarenja sa šumom na lovno –produktivnoj površini divokoze i mjere način gospodarenja sa divokozom koje provode organi upravljanja UGLD „ Sokolina „ Kladanj u skladu sa LGO –a obezbijedit će nesmetan razvoj ove vrste divljači i siguran opstanak na lokalitetu planine Sokoline .

Monitoring

Monitoring divokoza u području obavljati cjelogodišnjim osmatranjem i prebrojavanjem uz kontrolu prirasta i eventualne pojave zaraznih bolesti.

Za monitoring ove vrste zaštićene divljači određen je indikator brojno stanje jedinki ove populacije.

Vrijeme monitoringa navedenog indikatora je februar, mart svake godine kada se vrši prebrojavanje divljači koja učestvuje u reprodukciji tekuće lovne godine.

Prvo mjerenje odnosno određivanje nultog stanja ovog indikatora je izvršeno prebrojavanjem jedinki divokoze u februaru i martu 2007. godine.

Za zaštitu i unapređenje brojnog stanja divokoze,UGLD „Sokolina“ Kladanj je planirala pri izradi Lovno-gospodarske osnove, uvesti dodatne mjere zaštite u cilju očuvanja i unapređenja brojnog stanja ove vrste divljači. Navedeno lovačko društvo gospodari površinom koju nastanjuje divokoza.

O proglašenju šume i šumskog zemljišta zaštitnom šumom (VZV), a koju naseljava divokoza, treba upoznati UGLD „sokolina“ Kladanj radi usaglašavanja Lovno-gospodarske osnove sa Šumsko-gospodarskom osnovom.

JP “Šume TK“ d.d. Kladanj

Broj: _____/12

Datum: 10.12.2012. god.

Za Upravu preduzeća :

D I R E K T O R

Hodžić Refik, dipl.ing.šum.